

29/12-99

Svendborgs vartegn klarer alle orkaner

Den illuminerede
140 år gamle
Christiansmølle
på »toppen af
Svendborg«
mistede kun nogle
pærer fredag
den 3. december

Af Erik Jensen
Foto: Roland Petersen

■ SVENDBORG: Selvom vindstødene af orkanstyrke uden forhindringer lagde voldsomt pres på den gamle Christiansmølle, placeret højt over Svendborgs mange beskadigede tage, står den gamle mølle stort set ubørt.

- Bortset fra, at der røg nogle elektriske pærer fra illumineringen, har den ingen skade taget, oplyser arkitekt Harald Sieck på kommunens tekniske forvaltning, der har tilsynet med den fredede mølle.

En af de få hollandske møller på Fyn

Christiansmøllen er en af de få hollandske møller, der er tilbage på Fyn. Den fungerede som kornmølle indtil 1. december 1958, da omkostningerne blev for store og indtjeningen for lille for den

daværende ejer, møller Keld B. Christensen.

Han havde allerede i 1948 fået en overenskomst med Svendborg Kommune om, at vindrose, hat og vinger blev overtaget og vedligeholdet af kommunen, mens han selv havde ansvaret for den øvrige del af møllen.

I 1959 satte han Christiansmøllen til salg. Men inden årets udgang blev den fredet, hvorfor der f.eks. skulle speciel tilladelse til at indrette den til boliger.

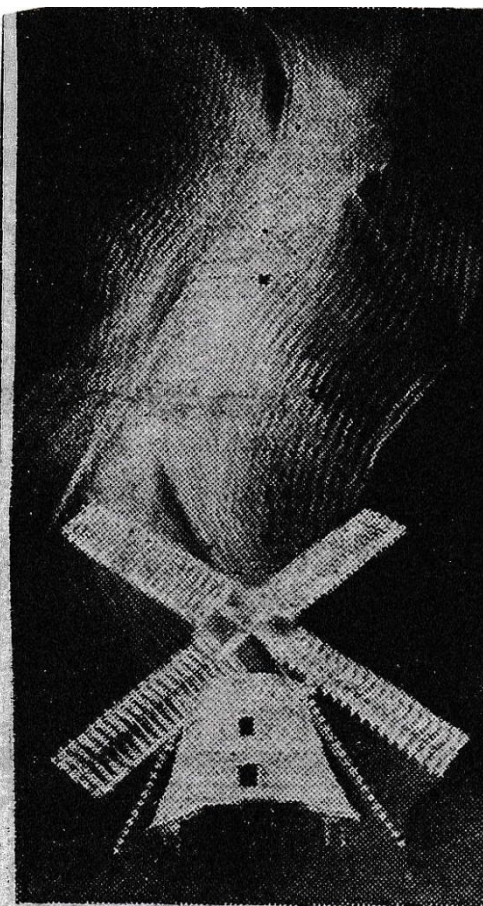
Opmagasinerne for museet

Herefter erhvervede kommunen den i foråret 1960 for 22.000 kroner. Ud over status som byens vartegn, tjener møllens rum som magasiner for Svendborg og Omegns Museum.

Museumschef Henrik Jansen er i øvrigt ikke enig i, at den fredede mølle skal være illumineret med masser af lys. Det er noget, man har i Bon Bon Land, ikke på en fredet mølle, siger han.

Kommunen har åbenbart vedligeholdt møllen godt. Inden for den sidste halve snes år, har man fornyet taget på møllehatten.

Det består af tagpap, og det modstod sammen med resten af møllen to orkaner.

Stjernestøv over Christiansmøllen

Christiansmøllen i Svendborg — ja, men den havde vi jo ogsaa i Fjor, og forrige Aar og.... Fotografen saa mildt bebrejdende paa en stakkels Medarbejder, som skulde finde et Motiv, der leder Tankerne hen paa Julen. Han tog den alligevel og var saa heldig at aabne sit Kamera, da Stjernestøv langsomt dalede ned over den — og saa fortalte han et smukt Eventyr om, hvad han havde set tillige med. Men det faar han Lov til at beholde for sig selv — her er blot det Billede, han fik med sig hjem.

Mørke skyer trækker sammen om Svendborgs Christiansmølle. Møllen gennemgår for tiden en større reparation, men arbejdet er tilsyneladende gået i stå.

Byens vartegn står som et åbent sår

Christiansmøllen har hul i hatten - nabo frygter alvorlige skader på møllen, mens planlagt renovering trækker ud. Men nu sker der noget

Af Ole Kølster

Foto: Hans Sturesson

■ SVENDBORG: Byens lyssende vartegn - Christiansmøllen - er ved at blive renoveret. Men arbejdet trækker ud. En nabo, der har fulgt arbejdet fra sin have, mener, at det nærmest er gået i stå. Imens står møllen med store huller i møllehatten, åben for vejr og vind.

- Stillaadset har stået der fra før jul. Men der sker ikke rigtig noget. Og med så store huller i taget, hvor det kan regne ind, må der være risiko for skader på træværket, frygter naboen, Kresten Kjærgaard.

Det kommer bag på kommunen.

- Det må jeg op og se nærmere på, lover bygningskonstruktør Mogens Bækkelund fra kommunens byggerådgivning.

I kommunen er man dog godt klar over, at arbejdet har trukket ud.

- Det skulle have været færdigt til jul, og vi har da også rykket flere gange. Men vi får at vide, at der mangler folk til opgaven, fortæller Mogens

Bækkelund. Paradoksalt nok er renoveringen af møllehatten netop sat i gang, fordi der er konstateret skader på træværket. Trækonstruktionen, en såkaldt vindrosebuk, der bærer vindrosen modsat møllens vinger, var angrebet af råd. Den angrebne trækonstruktion er pillet ned og skiftet ud. Men arbejdet er ikke afsluttet. Møllen står derfor fortsat med de store huller i møllehatten, der har været nødvendige for at foretage udskiftningen.

Riggerværksted

Og det undrer selvsagt naboen, Kresten Kjærgaard.

- Det må da også være dyrt at have sådan et stillads stående i månedsvis, tilføjer han.

Det er Rudkøbing Bådebyggeri og Riggerværksted, der står for arbejdet. Og her lægger indehaveren, Bent Hartvig Nielsen ikke skjul på, at det er irriterende, at arbejdet ikke har kunnet gøres færdigt forlængst.

- Vi har materialerne, vindrosen står klar her, men det har skortet på de rigtige folk til at klare opgaven, fortæller Bent Hartvig Nielsen, som bl.a. har travlt med den store renoveringsopgave på Bregninge Kirke (som Fyns Amts Avis i lørdags). Men nu vil arbejdet blive afsluttet på Christiansmøllen, lover han.

- Sidst i denne uge eller senest i næste uge vil arbejdet blive lavet færdigt. Så der er ingen grund til bekymring, siger Bent Hartvig Nielsen.

Møllen, der lyser i mørket

Den smukke mølle på byens top er den tredje på samme plads

Foto: mitsvendborg.dk

AF PER VINCENT

Christiansmøllen er byens sidste mølle, og den har en direkte forbindelse til den allerførste rigtige vindmølle i Svendborg. Der var mange vandmøller rundt omkring, og på Grubbemøllen havde Peder Jacobsen besluttet sig for at udvide forretningen. Han havde studeret forholdene og mulighederne, og på bakken oven over kunne der stå en vindmølle. Der var gode vindforhold lige i slugten bag ved Galgebakken, og i 1788 kunne en stolt Peter Jacobsen indvie sin stubmølle på det sted, hvor der er havekoloni i dag.

De flyttede møllen

På et tidspunkt tilhørte møllen byens foged, landsdommer Johannes Uldall. Op igennem årene blev mølleri en bedre og bedre virksomhed, og i 1809 var det tid til at gøre noget nyt. Så Johannes Uldall satte gang i et stort projekt: Han flyttede hele møllen ned for enden af Vejrmøllevejen (som senere kom til at hedde Mølmarksvej). Der blev også bygget et nyt stuehus og et nyt kornlager, og det gik strygende. Samtidig var der også gang i møllen på Graaesvej.

En af byens spidser

Mens bønderne holdt i kø ved møllen med

deres hestekærre for at få malet årets høst af for eksempel boghvede, gik møller Rasmus Klingenberg og spekulerede på fremtiden.

Møllen bar hans navn, efter at han havde købt den, og i efteråret 1829 lykkedes det at føre det hele videre, da han solgte den til sin søn Christian Klingenberg.

De lokale møllere havde altid tilhørt overklassen, de tjente godt og havde som regel mange folk i arbejde, det var ikke usædvanligt med 12-15 ansatte. Flere af møllerne var rigsdagsmænd og sognefogeder og havde en vis magtposition i samfundet.

Nybyggeri på hollandsk

Christian Klingenberg havde planer for virksomheden, og i 1838 var det slut med den gamle stubmølle. Den blev revet ned, og Klingenberg byggede en ny og moderne, hollandsk vindmølle.

Samtidig kom der flere udhuse og længer på møllegården, men omkring 10 år senere, midt i 1800-tallet, mistede han gejsten.

Den 6. juli 1850 blev Klingebergs Mølle sat til salg med huse, have og 12 tønder land, men det lykkedes ikke. Først da Christian Klingenberg forsøgte igen den 22. februar 1855, var der en køber.

Katastrofen og kongen

Skibskaptajn Herluf Heje Mølmark hed han, og det gik helt galt.

Godt fire år efter, natten mellem den 10. og 11. maj 1859, sneg en mand sig ind på gårdspladsen, han listede langs husmurene op til møllen og brød ind.

Så satte han ild til Mølmarks Mølle, og der var ikke noget at gøre, den udbrændte totalt. Det ruinerede næsten Herluf Heje Mølmark, for han havde ikke forsikret det store kornlager, der også brændte. Alligevel lykkedes det at genopføre møllen allerede året efter, en smuk, såkaldt gallerihollænder, og der kom oven i købet et plaster på såret.

Kong Christian den Niende var på besøg, og Mølmark fik majestætens tilladelse til at opkalde den nye mølle efter ham. Så: Christiansmøllen, og det har den heddet siden.

Christiansmøllen tilhører Svendborg Kommune og er byens vartegn. Den fungerede som mølle indtil 1958, og i dag bruges den af museet. Der er ikke offentlig adgang, til gengæld kan vi nyde lysene i vingerne højt over byen.

►Fire meninger

Møllen er vigtig for Svendborg

Christiansmøllen er med tiden gået hen og er blevet lidt af et vartegn for Svendborg, og nu tyder meget på, at den ikke bare skal have nye vinger, men at den også trænger til en gennemgribende reno-
vering.

Men hvor langt er kommunens politikere villige til at gå i bestræbelserne på at

fremtidssikre møllen?

Det har vi spurgt fire af medlemmerne af Svendborg Kommunes Økonomiudvalg om.

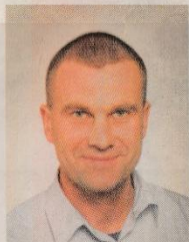
Og mens ingen af dem vil sætte kroner på, hvor deres smertegrænse går, så er der bred enighed om, at den 155 år gamle mølle er vigtig for Svendborg.

Lars Erik Hornemann (V), borgmester, formand for Økonomiudvalget:

- Jeg er ikke i tvivl om, at det kan blive en dyr omgang, for sådan er det med gamle bygningsværker. Nu skal vi have et overblik over, hvor lidt vi kan nøjes med, men omvendt skal det gøres på en måde, så det så kan holde. Jeg tror nok, at vi politisk ville kunne finde et par millioner kroner, men lad os nu vente til, vi har fået en gennem-

gang af det. Og så vil jeg da også godt have nogle museums-folks eller historikers udsagn om, hvor vigtig den er, inden vi træffer en beslutning. Der er selvfølgelig grænser for, hvor meget det må koste, men jeg vil godt vente med at lægge mig på, hvor de går, før vi har et overblik.

Bo Hansen (S):

- Vi skal have sammenfattet, hvad det koster, men jeg synes, det er vigtigt, at den bliver bevaret. Møllen er en del af Svendborgs ansigt. Jeg ved godt, at der er andre møl-
ler, hvor kulturarven fylder meget, men den her står meget centralt i byen, og man kan se den, ligemeget hvor man ser byen fra. Den er en del af Svendborgs ansigt, så den er rigtig vigtig. Jeg skal selvfølgelig se det endelige beløb, før jeg læg-

ger mig fast på noget, men umiddelbart kan jeg ikke forestille mig, at vi rammer en øvre grænse for, hvad vi vil bruge, for jeg synes faktisk ikke, vi har noget valg. Så vigtig er den.

Mads Fredeløkke (DF):

- Jeg synes jo, at Christiansmøllen er et vartegn for Svendborg, og det skulle vi gerne blive ved med at have. Det er svært at sætte en grænse på, hvad det må koste, men vi skal i hvert fald strække os meget langt for at bevare den som vartegn, for den er en del af Svendborgs historie, og det er lidt unikt at have sådan en mølle stående på bakken, når man kommer sejltende ind under Svendborgsundbroen.

Der er mange andre dumme projekter, man kunne kigge på, inden man begynder på at fjerne møllen. Men lige nu ved vi ikke, om det er en halv, en hel eller to millioner kroner, det handler om, og indtil vi finder ud af det, er det svært at sætte et konkret beløb på, hvad vi kan være med til.

Finn Olsen (Svendborg Lokalliste):

- Det vil jeg ikke udtale mig om på stående fod. Jeg vil godt lige have lov til at drøfte det med min kollega, og vi skal også orienteres i Økonomiudvalget, inden jeg udtaler mig. Min grundholdning er, at vi diskuterer tingene igennem, inden vi hver især farer ud og udtaler os, men jeg synes, Christiansmøllen betyder meget for byen. Jeg er selv fra Svendborg, og selv om det måske er for meget at tale om, at den

er et vartegn, så har den altid været en flot mølle, som klæder byen.

Christiansmøllen er vingeskudt

F.A.A. 5-3-2014

■ Kommunen fik sig i går en slem overraskelse. Vingerne på byens vartegn er så rådne, at de ikke kan genbruges, og møllen trænger i det hele taget til kærlig behandling

Svendborg: Det er ikke nogen glad dag for bygningsingeniør Gitte Silkjær fra Svendborg Kommune.

- Det kunne godt have været bedre, siger hun.

Og det er noget af en underdrivelse.

I græsset for fodderne af hende ligger to gange næsten 22 meter vinger, netop pillet af Christiansmøllen, byens vartegn og kommunens ejendom.

Hun vidste godt, at vingerne, der plejer at lyse ned over byen fra Kongebakken, var rådne. Det fandt hun ud af allerede før jul, hvor møllen blev gennemgået, efter at stormen Bodil havde flået bidsk i den. Her viste det sig, at vingerne var angrebet af råd og svamp, og at vindbjørnen, hvor navet sidder fast, også på grund af råd havde sat sig og derfor ikke længere kunne bære vingerne forsvarligt.

Men det er først nu, hvor vingerne er kommet ned i øjenhøjde, at hun kan se hvor bedagede, de faktisk er.

- Vi troede ikke, det var så slemt, sukker hun.

- Nej, der tog jeg for en gangs skyld fejl, erkender Bent Hartvig Nielsen.

Han ejer Rudkøbing Bådbyggeri og Riggerværksted, der pudsigt nok også har specialiseret sig i renovering af vindmøller og netop har konstateret, at vingerne er så rådne, at de ikke engang kan renoveres.

Det er dyrt, dårligt nyt for kommunens pengekasse.

Hvor dyrt skal Gitte Silkjær først hjem at regne på

nu, men hun anslår forsigtigt, at nye vinger og vindbjørn vil koste mellem en halv og en hel million kroner.

- Og så er der pi-effekten. Det koster altid tre gange så meget, som man regner med, trøster Bent Hartvig Nielsen tort.

Hele møllen trænger

Men det er i virkeligheden ikke gjort med det. For det er ikke kun vingerne på den 155 år gamle kornmølle, der har brug for kærlig behandling.

Kalkningen trænger til at blive vasket ren for alger og frisket op, dele af murværket trænger formentlig til en renovering, omgængelsen rundt om møllen skal gennemgås og delvist udskiftes, og indvendigt kan møllen også bruge et par smårenoveringer. Desuden skal der laves en anden anordning til lysene på vingerne.

- Det er glødepærer, men dem kan man jo ikke købe længere.

Gitte Silkjær skal nu hjem til regnemaskinen. I første omgang for at regne på, hvad den totale, tiltrængte renovering kan løbe op i, hvad den absolut nødvendige renovering af vingerne og vindbjørnen koster og dernæst hvor mange penge, forvaltningen skal bede Økonomiudvalget finde til det fredede stykke kulturarv.

- Det handler jo om, at vi skal finde ud af, hvad der vil være mest spiseligt for politikerne, siger Gitte Silkjær.

Herefter skal renoveringen sendes i udbud.

Et af buddene vil komme fra Bent Hartvig Nielsen. Det har han allerede besluttet med sig selv.

- Det er den dejlig opgave. Det er lige nammenam for mig, siger den møllekyndige bådbygger.

Af Julie Ruby Bødiker
Foto: Ole Fris
jurb@faa.dk

Vingerne er angrebet af svamp og råd. Det samme er vindbjørnen i hatten, hvor navet sidder fast.

mitFyn.dk

Læs på mitfyn.dk, hvad museums-
chef Esben Hedegaard mener, Chri-
stiansmøllen betyder for Svendborg.

Gitte Silkjær tager sammen med sin kollega Anders Jensen og bådbygger Bent Hartvig Nielsen vingerne i øjesyn. Vingerne er så rådne, at de skal erstattes af nogle nye.

De to vinger vejer hver knap et ton og måler 21,8 meter. Nye vinger til vindmøller kan kun laves af douglasgraner. Det er de eneste træer, der er høje nok.

Bådebygger Bent Hartvig Nielsen (til venstre) har renoveret møller i 20 år. Både og møller er nært beslægtede, mener han. Det handler om træ, mekanik og vind i begge verdner.

Susanne Jervelund ved Grubbe Mølle, der fik nye vinger i 2006. Arkivfoto: Jørgen Outzen

Nye vinger koster knapper

F.A.A. 5-3-2014

Det kan koste flere millioner kroner at få sat nye vinger på gamle vindmøller, anslår Susanne Jervelund, formand for Dansk Møllerforening

beskadiget på hendes egen Grubbe Mølle.

Susanne Jervelund overvejede dengang den billige løsning at lade møllen stå uden vinger, da hun blev klar over, hvor dyrt det var at få lavet nye vinger.

- Bestemt gjorde vi det. Men det er jo ikke så sjovt. Det ser flottere ud, når de er der, siger Susanne Jervelund.

Sådan gør andre

Vingerne kom til at koste to millioner kroner, og det var først i 2006, at penge var rejst gennem fonde og de nye vinger på plads på Grubbe Mølle. Til gengæld gav Kulturstyrelsen en million kroner i tilskud til projektet.

Susanne Jervelund anslår, at et sæt nye vinger på en vindmølle kan holde 25-30 år. - Men det forudsætter, at de bliver passet. De skal drejes hele tiden, og man skal sørge for, at de er kilet rigtigt op. Og så skal de males og behandles, siger hun.

Svendborg: Nye vinger til en gammel vindmølle kan blive en dyr fornøjelse.

Det kan Susanne Jervelund skrive under på.

Hun er formand for Dansk Møllerforening og har selv Grubbe Mølle lidt uden for Faaborg.

I frisk erindring har hun den seneste storm, som rev vingerne af Aastrup Mølle i Faaborg-Midtfyn Kommune. Den renovering kommer til at koste i omegnen af tre millioner kroner. Og lige så tydeligt husker hun, da stormen i december 1999 rev vingerne ud af hatten og hatten blev

”Og så er der pi-effekten. Det koster altid tre gange så meget, som man regner med.

Bent Hartvig Nielsen, ejer af Rudkøbing Bådbyggeri og Riggerværksted, der har specialiseret sig i renovering af vindmøller

Farlige vinger

Vingerne på Christiansmøllen var på nippet til at blive farlige for de tre huse, der ligger få meter fra møllen på Porthusvej. På grund af råddet i vingerne og ved navet var der fare for, at endnu en storm eller måske endda et mindre uvejr kunne have blæst vingerne af møllen og ramt nabohusene. Kommunen valgte at få vingerne pillet ned for at undgå, at både vingerne og hatten brækkede af og gjorde skade på nogen.

Vingerne vejer hver næsten et ton og måler 21,80 meter. De er typisk lavet af douglasgran - en meget høj sort af nåletræ.

Der gror douglasgran på Sydøen, men der er ikke så mange tilbage.

Christiansmølle

➤ Allerede i 1837 blev der opført en mølle på stedet, hvor Christiansmøllen står i dag. Den blev bygget som kornmølle af møllersøn Christian Klingenberg, der i 1855 solgte møllen videre til skibskaptajn H. H. Møllmark. Fire år senere brændte møllen ned til grunden, men den blev hurtigt genopført, og dermed var Svendborgs vartegn født. I samme anledning blev møllen omdøbt til Møllmarks Mølle efter bygherren.

➤ Det hed den indtil Christian den 9. kom på besøg og gav tilfældelse til at opkalde møllen efter ham.

➤ I 2008 undergik møllen en renovering, fordi der var huller i træværket ved vindroten. Også dengang var det Rudkøbing Bådbyggeri og Riggerværksted, der stod for arbejdet, som dog kom til at vare noget længere end planlagt på grund af manglen på folk til at udføre opgaven.

➤ Christiansmøllen er en hol-

Arkivfoto: Hans Sturreson

landsk vindmølle med galleri. Undermøllen er firkantet med gennemkørsel, overmuren er rund og muret til hatten, som er løgformet, af træ og beklædt med pap. Møllen krøjer med vindrose, og vingerne har hækværk til sejl. Hele møllen er hvidkalket og kan ses fra hele Svendborg - også i mørke, da vingerne er beklædt med lys året rundt. ➤ Spørger man pænt om lov hos Svendborg Museum, kan man faktisk godt få lov til at se møllen indefra og byen oppefra. Ellers er vartegnet lukket for offentlig adgang.

Foto: Ole Friis

Vartegn rådner op

F.A.A.
5-3-2014

Siden 1859 har Christiansmølle skuet ud over Svendborg og Det sydfynske Øhav fra sin plads på Kongebakken. Nu er møllen så forfalden, at det er nødvendigt med en

gennemgribende renovering. Svendborgs politikere har endnu ikke taget stilling til, hvor mange penge de er klar til at bruge på den. **SVENDBORG 1. SEKTION SIDE 6-7**

Solveig Hjelholt, 59 år, Nyborg:
Møllen er da sød. Det er et vartegn for Svendborg, når man kører ind i byen, og jeg forbinder det lidt med at komme hjem, selv om jeg kun arbejder her. Jeg synes, det er okay at bruge penge på restaureringen, når så meget andet tort bliver bevaret.

Mogens Frøkjær, 48 år, Søby, Tåsinge:
Jeg synes, møllen er fantastisk. Jeg har boet i området og længe nydt den gode udsigt. Det er Svendborgs vartegn, og det er klart værd at bruge penge på at bevare.

Anna Sofie og Michael Lundberg, begge 28 år, Svendborg:
Vi er relativt unge, så for os personligt betyder den ikke så meget, men den er markant i bybilledet. Det fine ved Svendborg er netop, at de bevarer gamle bygninger, og selv om restaureringen kan løbe op i mange penge, bruger kommunen lige så mange på flere dumme ting.

Borgernes vartegn

F.A.A. 6-3-2014

Christiansmøllens lysende vinger er forbundet med hjemlige følelser, mener formand for By og Land Sydfyn

Svendborg: I flere år har de lyst aftenhimlen over Svendborg op. Vingerne på Christiansmøllen.

For en stund er det forbi, indtil restaureringen af vingerne er færdig.

Formanden for By og Land Sydfyn, Rudi Rusfort Kragh, ser Christiansmøllen som en central del af byens kulisser, og det, at vingerne mangler, er et stort samtaleemne blandt borgerne, mener han.

- Hele møllens karakter ligger i vingerne med lys på, forklarer han.

Tidspunktet for renovationen er derfor yderst belejligt. - Vi går en lys periode i møde, og det er det helt rigtige tidspunkt at restaurere. En vinteraften uden lys på møllen vil bare være mærkeligt, siger Rudi Rusfort Kragh.

Fra sin plads højt oppe på Kongebakken kan Christi-

ansmøllen ses på den anden side af sundet, og formanden er derfor sikker på, at ingen i Svendborg Kommune er ubekendt med møllen.

Uforudset dilemma

Renoveringen af Christiansmøllen, der i tirsdags viste sig at være mere omfattende end tidligere antaget, er ifølge By og Land Sydfyn-formanden en penibel sag for ejeren, Svendborg Kommune.

- Møllen er fredet, så de er nødt til at restaurere den, men de uforudsete udgifter giver sved i håndfladerne, vurderer Rudi Rusfort Kragh.

For kommunen er det nu et prioriteringss spørgsmål om, hvor mange millioner byrådsmedlemmerne ønsker at ofre på renoveringen.

Et er dog helt sikkert: Svendborg Kommune må ikke rive Christiansmøllen ned, og byens vartegn får kraften og vingerne tilbage.

Af Mie Flyttov
mjf@faa.dk

Møllens kraft ligger i vingerne

F.A.A. 6-3-2014

■ Langt de fleste borgere i Svendborg Kommune har set den store, hvide mølle med lyskæderne. Men ikke alle har et lige nært tilhørsforhold til den. Alligevel er der bred enighed i, at Christiansmøllen er byens vartegn blandt de borgere, Fyns Amts Avis mødte i Svendborg, Gudbjerg og på Tåsinge, og at byrådspolitikerne skal ofre penge på den

Christian Clausen, 70 år, Rantzausminde: Det er begrænset, hvor meget jeg kender til møllen, men den har en værdi for byen. Den er meget smuk i december, og det er et vartegn, der vil være synd at lade forfalde.

Peter Müller, 59 år, Vindeby: Den skal bare renoveres. Og jeg laver gerne malerarbejdet. Det koster nok en formue, men der er formentlig nogen, der vil hjælpe med sponsorer. Den er simpelthen et vartegn for byen, og hvis jeg en dag ikke kan stå op og se møllen, når jeg vågner, ville det være forfærdeligt.

Mette Lauritzen, 50 år, Gudbjerg: Den skal bare være der. Den er meget markant, når man kommer fra Langeland, hvor jeg er opvokset. Vi har tidligere været afhængige af møllerne, så der ligger også en historie at bevare. Christiansmøllen er så fint et bygningsværk at stå tæt på.

John Rasmussen, 61 år, Oure: Christiansmøllen er et monument, et vartegn, for Svendborg, når den står oplyst. Når politikerne kan have råd til havnen, kan de også ofre penge på møllen. Jeg er fuldstændig overbevist om, at restaureringen er det værd, også selv om det skulle koste et par millioner.

Mette Krogh, 37 år, Langeland: Jeg kan huske lysene på møllen, men ellers siger den mig ikke så meget. Jeg synes et par millioner til renovering er mange penge, men det er okay.

Britt Holm, 45 år, Svendborg: Christiansmøllen må være et af Svendborgs vartegn. Mine børn har altid kommenteret lysene, når vi er kørt forbi. Alle kender jo møllen med lys i. Det er enormt fascinerende at komme tæt på den. At den ikke er i brug, gør den ikke mindre til et vartegn. Se, hvad kommunen gør ved Torvet, det er fuldstændig vanvittigt. Der skal være penge til møllen også.

Charlotte Jensen, 46 år, Vindeby: Jeg ved, jeg er kommet til Svendborg, når jeg ser møllen. Den er klart et vartegn, og jeg kan se over på den, når jeg er hjemme. Når lysene ikke virker, lægger vi mærke til det. Jeg synes et par millioner til renovering er mange penge, og forhåbentlig behøver det ikke kun være kommunale kroner, men også sponsorer fra virksomheder i Svendborg.

Nikolaj Amstrup, 41 år, Svendborg: Christiansmøllen betyder ikke andet for mig, end at den er byens vartegn. Den er fin, flot og markant. Jeg synes et par millioner på restaurering lyder rygende dyrt, men jeg har ikke ondt i røven over det. Det vil især give mening, hvis det er nogle gamle håndværkere fra Svendborg, der renoverer vingerne. Jeg kan dog godt synes, det er ærgerligt, at møllen ikke bliver brugt. Den står der bare og ser fin ud.

Mukki Hamza, 37 år, Svendborg: Den er et symbol for byen, og det har den været i mange år. Jeg synes dog, omkostningerne til restaureringen skal holdes på et minimum, fordi der også er mange andre projekter, kommunen bør kaste sig over. Jeg tror for eksempel, at et parkeringshus vil gavne byen mere, end møllen gør.

Lone Geisler, 55 år, Landet: Christiansmøllen betyder for så vidt ikke noget for mig. Jeg har ingen relationer til den overhovedet, men jeg synes alligevel, det er værd at renovere og bevare den.

Bjarne Jensen, 66 år, Gudbjerg: Jeg synes, den skal restaureres, for fanden. Det er jo vores gamle vartegn. Dens placering på Kongebakken gør den oplagt som monument. Jeg synes hellere, kommunen skulle bruge pengene på møllen end at ødelægge Torvet og havnen.

Svendborg vil have møllen restaureret

Svendborgs vartegn, Christiansmøllen, ligner ikke sig selv for tiden, og det kan koste millioner af kroner at bringe den tilbage i god stand. Fyns Amts Avis er gået på gaden for at høre, om svendborgensere og andet godtfolk mener, at kommunen skal bruge pengene. Svaret er et rungende ja.

1. sektion side 6-7

”Når politikerne kan have råd til havnen, kan de også ofre penge på møllen.

John Rasmussen, Oure

Det er Svendborgs vartegn, og det er klart værd at bruge penge på og bevare.

Mogens Frøkjær, Søby Tåsinge

Den er simpelthen et vartegn for byen, og hvis jeg en dag ikke kan stå op og se møllen, når jeg vågner, ville det være forfærdeligt.

Peter Müller, Vindeby

Foto: Roland Petersen

Møllen kan blive billig, dyr eller dyrere

F.A.A.
4-5-2014

Forvaltningen har udarbejdet tre modeller for en renovering af Christiansmøllen, som økonomiudvalg skal tage stilling til

Svendborg: Christiansmøllen har været vingeskudt i snart et par måneder - eller for nu at være at helt præcis - to-talt foruden vinger, men nu er der udsigt til, at det 155 år gamle vartegn atter kan få noget at svinge med. Hos Center for Ejendomme og Teknisk Service hos Svendborg Kommune har man udarbejdet tre modeller for, hvordan møllen kan sættes i stand. Og som så meget andet i livet bliver det i sidste ende et spørgsmål om penge, der afgør, hvilken af modellerne, man vil pege på.

Den første model har kommunen med lidt brugervenlig

sprog valgt at kalde for *need-to-have*.

Her får vi sat de vigtigste konstruktioner i stand. Det indebærer også, at der bliver sat nye vinger på samt monteret en ny "vindbjørn" og nyt lys på vingerne. Men de udvendige overflader vil ikke blive behandlet, fortæller Gitte Silkjær, ingeniør hos forvaltningen.

Og når man har sagt *need-to-have*, må man også sige *nice-to-have*, og det er så det, at den næste model er. Den er samtidig også dyrere.

Her sætter vi konstruktionerne i bygningen i stand,

herunder bjælkelag, murværk, omgang, vinduer, døre, porte, gulve, trapper og gælendere. Overflader på møllen vil blive renset grundigt i bund, bundbehandlet og malet på ny med de materialer, som hører til møllen. Og el-anlægget fornyes med en ny el-tavle, siger Gitte Silkjær.

Op til økonomiudvalget

Og så er der den sidste model, der identisk med den *nice-to-have*-modellen, men derudover vil der også indgå arbejde og materialer, som gør det muligt at formidle bygningens historie ved at sikre adgangsforhold, skiltning, inventar og supplerende belysning og mere til.

Det bliver økonomiudvalget der senere på måneden

skal pege på en af modellerne. Dansk Folkepartis medlem i gruppen, Mads Fredeløkke, har tidligere meldt sig, som fortæller for en grundig renovering. Men...

Jeg vil se nogle konkrete tal, for jeg lover guld og grønne skove. Lige nu heder modellerne billig, dyr og lidt dyrere, og det kan man ikke træffe en beslutning ud fra. Men jeg står ved, at det er et vartegn, vi skal bevare, og nogle gange kan det også svare sig at vedligeholde grundigt, for så holder det gerne længere, siger han.

Økonomiudvalget holder møde den 19. maj.

Michael Alsen
mal@faa.dk

Christiansmøllen

Christiansmøllen er fredet. Det betyder, at kommunen måtte søge om tilladelse fra Kulturstyrelsen til at tage vingerne ned.

Det var tilbage i december - i kalvandet på stormen Bodil - at man konstaterede, at vingerne var pilrådne.

I marts blev vingerne pillet af, og sidenhen har forvaltningen undersøgt hvilke muligheder, der er for at renovere den.

Den 9. maj forventer man at kunne give et endelig overslag på, hvad de forskellige modeller koster.

Da man pillede vingerne af møllen tilbage i december, opdagede man, at de var hårdt angrebet af råd, og at en gennemgribende renovering var nødvendig. Foto: Ole Friis

Politikere åbner for at overgive drift af mølle

F.A.A. 27-5-2014

Flere politikere åbner nu op for, at en frivillig forening eller møllelag i fremtiden skal varetage driften af Christiansmøllen

Svendborg: Med udsigten til en regning i millionklassen nu og her og flere af den slags kedelige rudekuverter med tilsvarende høje tal i fremtiden, åbner politikere i Svendborg byråd nu for at overlade driften af Christiansmøllen til en forening, et møllelav eller en helt tredje konstruktion.

Borgmester Lars Erik Hornemann (V) er en af de politi-

kere, der godt kan se fidus i at lade andre varetage arbejdet i fremtiden.

- Jeg så gerne, at man udviklede den til noget mere, end den kommunale bygning den er i dag og i stedet til et sted, som mange flere kunne have glæde af. Derfor foreslog jeg, at vi undersøger muligheden for at engagere frivillige, der brænder for den slags, ligesom vi har set med Egebjerg Mølle, siger Lars Erik Hornemann.

Han tror dog ikke, at selve ejerskabet af møllen kommer til at skifte hænder, ligesom han heller ikke kan forestille sig, at kommunen ikke vil spille en aktiv rolle i møllens fremtid.

- Ejerskabet vil stadigvæk ligge ved kommunen, ligesom vi også stadigvæk skulle bidrage til renoveringen, men selve driften og de aktiviteter, der skal være i møllen, skulle en forening så stå for, påpeger Lars Erik Hornemann.

Svinger fra 4 til 7 millioner

Tilbage i december blev møllens vinger hårdt beskadiget af stormen, vi også kender som Bodil, og siden da har forvaltningen udarbejdet et par overslag til, hvad en renovering vil koste. Den billigste model koster knap fire millioner, mens den dyreste model koster knap syv millioner.

Mos Dansk Folkeparti er Mads Fredeløkke også åben for at arbejde henimod at overlade driften til en forening eller et møllelav. Skulle den øvelse mislykkes, melder han sig dog parat til at ofre det nødvendige for at sætte Christiansmøllen ordentlig i stand.

- Det ville være at tisse i bukserne for at holde sig varm, for vi ville i så fald skulle renovere den igen om 20 år og 20 år efter igen. Det vigtigste for mig er, at Chri-

istiansmøllen bliver ordentlig renoveret, og hvis et møllelav er den bedste løsning, så er jeg åben for det, siger Mads Fredeløkke.

Også hos Socialdemokraterne er gruppeformand Bo Hansen positiv stemt over for ideen.

- Det handler om at finde nogen, der synes, det kunne være interessant. Noget af det handler om økonomi, men det handler også om at få gjort den mere tilgængelig for offentligheden, og det kunne være, folk, der brænder for det, er bedre til at løse det, siger Bo Hansen.

Økonomiudvalget har foreløbig udbedt sig betænkningstid i forhold til at pege på en løsning, og det ventes i stedet, at man vil træffe en afgørelse i løbet af efteråret.

Af: Michael Alsen
Foto: Ole Friis
mial@faa.dk

Museum vil helst ikke overtage drift

Svendborg: Hvis Svendborg Kommune skulle beslutte sig for at overgive driften af Christiansmøllen til en forening, synes Svendborg Museum at være et oplagt bud på en potentiel konstruktion. Ikke alene er museet allerede nu involveret i arbejdet med at bevare den historiske mølle, men man har i tilgift allerede nu Egeskov under sin drift. Men står det til museets direktør, Esben Hedegaard, så er der ikke en ny mølle på vej ind under deres vinger.

- Det har været en bevidst strategi fra vores side at undgå at have for mange fredede bygninger under vores varetagelse. Tilbage i 2003 havde vi omkring syv, og nu har vi tre. Vi kan ikke bruge alt vores krudt på dem, lyder det fra Esben Hedegaard.

Men selvom det vel godt kunne lyde som en kategorisk afvisning, så åbner Esben Hedegaard alligevel lidt op.

- Jeg vil da ikke afvise muligheden, men det kommer an på, hvilke midler der følger med. Det er stort arbejde at vedligeholde Christiansmøllen, der er rigtig stor, det er lidt ligesom at passe et gammelt sejlskib. Men uanset hvad vil vi gerne finde den rigtige løsning med Svendborg Kommune, siger Esben Hedegaard.

For han melder sig gerne sig i koret af stemmer, der mener, at Christiansmøllen har potentiale til mere, end den viser i dag.

- Det er synd, den ikke bliver udnyttet bedre, end den gør nu, for den har et rigtig stort potentiale. Du har en fantastisk udsigt deroppefra, og lige nu er der ikke særlig mange, der får glæde af det, siger Esben Hedegaard.

Af Michael Alsen
mial@faa.dk

Christiansmøllen

Tilbage i december - i kølvandet på stormen Bodil - opdagede man, at vingerne var pilrøde på Christiansmøllen.

I marts blev vingerne pillet af, og sidenhen har forvaltningen undersøgt hvilke muligheder, der er for at renovere den.

Siden har forvaltningen udarbejdet tre forskellige modeller

for, hvordan møllen kan renoveres. Den billigste koster i underkanten af fire millioner, mens den dyreste koster knap syv millioner - en udgift kommunen i så fald skulle dække. **Økonomiudvalget** har udbedt sig betænkningstid for at undersøge, om der er alternative løsninger.

Borgere vil gerne lave møllelav

F.A.A. 8-12-2014

Svendborg: Allerede inden Økonomiudvalget tager stilling til, hvordan møllen skal restaureres, melder en gruppe borgere sig på banen: De vil gerne lave et møllelav, som sikrer, at Svendborgs vartegn lever mange år ud i fremtiden.

Bag initiativet står svendborgenser Søren Hansen, der reagerede, så snart han fandt ud af, at møllen havde mistet sine vinger.

- Jeg er født og opvokset i Svendborg, så da jeg fandt ud af, at der først ikke var lys på møllen, og at vingerne siden blev fjernet helt, tænkte jeg: Ej, det her holder ikke, fortæller han.

- Det er Svendborgs vartegn, som man kan se uanset, om man kommer fra Tåsinge eller Thuro af, tilføjer Søren Hansen, der derfor tog initiativ til at lave Facebookgruppen "Møllelauget Christiansmølle af 2014".

- Jeg kunne se, at det mange andre steder på Fyn er lykkedes med et møllelav. Det må også kunne gøre her, siger han, hvis største ønske for møllen er, at den får sine vinger og lys tilbage.

Søren Hansen har fået et møde med borgmester Lars Erik Hornemann (V) i næste uge. Sammen skal de tale om, hvordan et eventuelt lav kan startes op.

- Vi vil gerne høre om, hvordan de ser, det videre forløb kan være. Hvor meget vil kommunen være inde over det, eller om de bare vil give os nogen til møllen, fortæller Søren Hansen.

Af Henrik Nguyen
heng@faa.dk

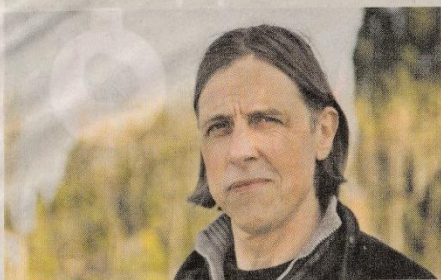
Christiansmøllen

Tilbage i december 2013 - i kølvandet på stormen Bodil - opdagede man, at vingerne var pilrødne på Christiansmøllen. **I marts** blev vingerne pillet af, og sidenhen har forvaltningen undersøgt hvilke muligheder, der er for at renovere den.

Siden blev tre forskellige modeller for, hvordan møllen kan renoveres, udarbejdet.

Økonomiudvalget udskød en beslutning for at finde alternative løsninger.

■ Vingerne blev pillet af Christiansmøllen i foråret, da man fandt ud af, de var pilrødne. Foto: Ole Friis

Rudi Rusfort Kragh fra By & Land Sydlyn.
 Arkivfoto: Katrine Becher Damkjær

Møllen som et videnscenter

■ Et af forslagene, man arbejder med, er at omdanne møllen til et videnscenter for bygningsarv

Svendborg: Når og hvis politikerne giver grønt lys til, at der kan arbejdes videre med restaureringen af Christiansmøllen, er en af mulighederne at omdanne møllen til et videnscenter.

Det fortæller Anton Holm Madsen fra kommunens Center for Ejendomme og Teknisk Service.

- Vi har talt om, at man kunne lave et videnscenter for bygningsarv. Vi tænker, at det ville spille sammen med, at det er en gammel mølle, og at man kunne inddrage alt den viden, der er om den sydfynske bygningsarv, fortæller

situationen er sådan, må vi få noget indhold ind i bygningen, som er relevant for bygningen, siger han.

Rudi Rusfort Kragh fortæller, at man derfor landede på tanken om at et videnscenter.

- Sydlyn er kendt for sine mange gamle ejendomme. Så derfor kunne det være godt, hvis vi kunne bygge et center op på en central position i møllen og med decentrale centre andre steder.

Helt konkret ser Rudi Rusfort Kragh for sig, at man inde i møllen kunne have udstilling af de materialer, gamle huse er lavede af.

- De (udstillinger, red.) kunne for eksempel vise, hvordan man restaurerer gamle huse, eller hvordan man restaurerer et gammelt vindue. Det kan være at vise, hvordan de forskellige træsorter er. Vi tænker, at videnscenteret

Snarlig beslutning om møllens fremtid

■ Christiansmøllen har i over et halvt år været uden sine vinger. Nu skal der snart træffes en beslutning om, hvad der skal ske med byens vartegn *F.A.A. 8-12-2014*

Og hvad skete der så?

restaureringen af møllen skal tages.

Vingerne var pilrødne
 Møllens vinger blev pillet ned i marts i år. Årsagen var, at de simpelthen var pilrødne.

Derefter har møllen fået lov til at stå urørt. Det til mange borgere er ærgrelse.

Allerede dengang udarbejdede administrationen ellers tre modeller for, hvordan møllen kunne sættes i stand til en pris mellem fire og syv millioner kroner, men Økonomiudvalget valgte at udskyde en endelig beslutning.

I stedet ville politikerne give administrationen tid til at undersøge mulighederne for eventuel medfinansiering gennem fonde eller, at der blev dannet en styregruppe/møllelav, der kunne stå for driften.

Et videnscenter

Det arbejde er gjort nu, fortæller Anton Holm Madsen fra kommunens Center for

Vartegn rådner op

Siden 1859 har Christiansmølle skiet ud over Svendborg. Det sydfynske Øhav fra sin plads på Kongebakken, den så forfaldet, at det er næsten umuligt at se.

■ Fra Fyns Amts Avis' forside den 5. marts i år. Dengang kom det frem, at Christiansmøllens vinger måtte pilles ned på grund af forrådnelse.

senter fra byen, som kunne have idéer til, hvad der kunne ske med møllen, siger Anton Holm Madsen, som fortæller, at man har sparrat med Svendborg Museum, Naturturisme, By & Land samt Go2Green.

Næste skridt er ifølge Anton Holm Madsen, at der bliver dannet det møllelav, som politikerne også foreslog i foråret.

- Og så skal vi have lavet en fyldig og præcis projektbeskrivelse for, hvad vi vil med møllen. Det ville stille os bedre i forhold til fondsansøgninger, siger han og peger

udvalget - på baggrund af administrationens arbejde - at beslutte, hvordan første etape skal fuldføres.

Politikerne skal vælge et af to scenarier, som er, om Svendborg Kommune skal istandsætte Christiansmøllen for 4.410.000 kroner eller blot begrænse skaderne for 820.000 kroner.

I begge scenarier lyder det dog klart og tydeligt, at der skal arbejdes videre med at danne et særskilt møllelav, som får til opgave at søge fonde til den videre renovering og den forhåbentlige genetablering af møllens vinger.

Møllelav bliver officielt stiftet

■ 2015 starter med en stiftende generalforsamling for et møllelav, der skal sikre Christiansmøllens fremtid *F.A.A. 13-12-2014*

Svendborg: Christiansmøllen står ubrugt hen. Med gæbende, sorte vinduer og uden vinger.

Men det skal være slut, hvis det står til en lille gruppe af svendborgensere

De er gået til kommunen med håbet om at sikre, at møllen kan forblive Svendborgs vartegn i mange år endnu.

Kommunens økonomiudvalg behandlede tirsdag en handlingsplan for møllen, hvor man besluttede at forsøge at begrænse skaderne

på Christiansmøllen samt at støtte oprettelsen af et møllelav.

Torsdag mødtes borgmester Lars Erik Hornemann (V) med initiativtagerne til møllelavet, Søren Hansen og Jack Vermo, hvor det blev besluttet, at møllelavet skal holde stiftende generalforsamling i slutningen af januar eller begyndelsen af februar. I mellemtiden vil borg-

mesterkontoret bidrage med hjælp til at formulere vedtægter og indhente de nødvendige tilladelser, der skal til for at oprette et møllelav.

- Borgmesteren tager fat i de kontakter, han har, der kan hjælpe, så vi ikke begynder fra nul, siger Søren Hansen.

Desuden blev de enige om at tage kontakt til Svendborg Museum i håb om at oprette et samarbejde.

■ Vingerne blev pillet af Christiansmøllen i marts i år, da det viste sig, at de var pilrødne. Siden har møllen stået urørt hen, men det skal være slut nu. Arkivfoto: Ole Friis

- Det skal ikke gøres på en moderne måde. Der skal være respekt for, at det har mange år på bagen, siger han.

Indtil et møllelav kan stiftes officielt og gå i gang med arbejdet, kan der ikke gøres mere for møllen, og det ærger Søren Hansen.

- Møllen skal bare stå og være mørk, men sådan er det jo, siger han.

Inspireret af Egebjerg Mølle
 Økonomiudvalget tilkendegav også, at det kan være nødvendigt at finde penge til at

hjælpe med finansieringen af renovering på 2016-budgettet.

- Vi er jo meget interesserede i, at Christiansmøllen fortsat kan stå som et vartegn for Svendborg, men vi mener også, at det vil være den bedste løsning, at det er et møllelav, der overtager møllen, fordi et lav lettere kan få adgang til fondsmidler, siger borgmester Lars Erik Hornemann.

Desuden vil man skæve til et andet succesfuldt mølleprojekt for at få inspiration.

- Vi vil med vores beslutning meget gerne kopiere den model, der brugt til Egebjerg Mølle, siger han med henvisning til det private møllelav, der har haft stor succes med at skaffe fondsmidler til at renovere Egebjerg Mølle.

Af Patrick Boje Jensen
 pabj@fynskemedie.dk

Christiansmøllen

Tilbage i december 2013 - i kølvandet på stormen Bodil - opdagede man, at vingerne var pilrødne på Christiansmøllen.

I marts blev vingerne pillet af, og sidenhen har forvaltningen undersøgt hvilke muligheder, der er for at renovere den.

Siden blev tre forskellige modeller for, hvordan møllen kan renoveres, udarbejdet.

Økonomiudvalget udskød en beslutning for at finde alternative løsninger.

Det er anslået at det vil koste 820.000 kroner at undgå yderligere skader på møllen.

Der er fremlagt tre niveauer af renovering, og hvad de ville koste:

Niveau 1: Økonomisk overlag: 3,75 millioner kroner.

Niveau 1+2: Økonomisk overlag: 5,75 millioner kroner.

Niveau 1+2+3: Økonomisk overlag: 6,85 millioner kroner.